

Dos procediments per a l'emancipació

Campió de les províncies contra tots els perjudicis que del centre caiguin sobre Espanya, representant de la causa provincial en totes les qüestions i assumptes polítics i administratius: tal és la posició que ha de pendre Catalunya per a son propi bé i per al benefici general; aquest és el caràcter amb què ha de presentar-se a sos propis ulls, als de tota la nació espanyola, i als de tota Europa i de la posteritat, per son propi honor i sa més esplendent glòria. Cabalment el centre, fa molts anys, des que ha tingut la pretensió de ser com el París de la Península, ha popularitzat una divisió d'Espanya que no es troba en les geografies, la divisió en centre (cort o Madrid) i províncies; aquesta divisió l'ha consolidada atribuint-se molts privilegis fins il·legals ja en la lletra, ja en l'essència. Semblant divisió facilita la tasca de Catalunya, puix que fa comunes moltes fundades queixes i generals nombrosos greuges del Principat català. Fins aquelles províncies que treuen gran profit de la uniformitat i la centralització, estan agreujades per les conseqüències pràctiques o resultats tangibles d'aquesta nova divisió d'Espanya en centre i províncies. En totes les relacions polítiques i administratives inspirades en aquesta divisió o mirades des de son punt de vista, s'hi veu almenys un menyspreu envers les províncies, una posposició de les més urgents necessitats d'elles als interessos més exclusius del centre. Milions s'han gastat en espectacles aparatosos i mils hòmens han mort en guerres sols per interessos reduïts al centre; mentre les províncies no han pogut disposar ni de la dotzena part del que paguen, per a les més urgents necessitats: instrucció, beneficència, camins, sanitat, comerç, agricultura, indústria, restauració artística. I això passa en el nostre temps; si la situació política actual tingués el valor de deixar lliure la impremta com la deixaven altres situacions no menys honrades que ella, citaríem dates i fets ben recents, per demostrar-ho. Mes ja estan en la memòria de tothom, puix que de nous en succeeixen cada dia.

Dos procediments, dues conductes, s'ofereixen per a la renaixença, i el bé de Catalunya, com dos camins al davant del viatjador. L'un és el d'Irlanda i Hongria fins als nostres dies, el de Portugal en temps dels Felips, el de Bèlgica en el segle passat i l'any 1830, el dels Estats Units nord-americans: treballar per l'autonomia administrativa i fins per la política, prescindint de les altres regions que formen la nació, mirant-les com si fossin estrangeres i fins hostils. Els irlandesos i els hongaresos autonomistes no diuen pas que siguin anglesos o britànics, ni austríacs; no volen ser més que irlandesos i hongaresos. En son moviment prescindeixen de cridar-hi els escocesos, els bohemis, els polonesos, els tirolesos de llengua italiana, els dàlmates. Els portuguesos sota els Felips no s'anomenaven espanyols, ni volien altre nom que el de portuguesos. A son treball d'emancipació no hi cridaren, per exemple, els catalans ni cap altre poble d'Espanya. S'aprofitaren, sí, l'any 1640, de l'alçament de Catalunya, per alçar-se cinc mesos després.¹ Els belgues no s'anomenaven pas paisans dels Baixos,

ni els nord-americans s'anomenaven anglesos ni britànics. A son treball d'emancipació no hi cridaven els altres pobles de la nació o Estat que els contenia. També els bascos i navarresos en nostre temps han procurat emancipar-se sols, prescindint de les altres nacionalitats d'Espanya,² recolzant la monarquia absoluta i alçant-se armats contra totes elles. Aquesta és la pràctica o conducta de l'aïllament. És senzilla i necessita més força que habilitat i tàctica. Mes sols pot valer-se'n una nacionalitat que sigui materialment prou forta per imposar temors a l'Estat que la reté sota sos dominis, a la nació. Si aquesta força material no hi és en realitat, l'emancipació no arriba o corre gran perill de no arribar per esta via. Pot ser la Irlanda haurà de sortir-ne per falta d'èxit. La Bascònia per aquest camí s'ha perdut en faltar-los força material i posada en armes contra la nació i l'Estat d'Espanya.

Aquesta conducta implica certa indiferència i fins certa hostilitat envers els altres pobles sotmesos que formen la nació; així els irlandesos autonomistes miren els escocesos com a adversaris, quasi tant com els anglesos; així els hongaresos autonomistes miraven amb certa indiferència els altres pobles de l'imperi austríac sotmesos al centralisme de Viena, d'aquesta manera els portuguesos miraven els aragonesos, valencians i bascos com a adversaris, quasi tant com els castellans i sols com a amics els catalans que s'havien alçat abans que ells; així mateix els bascos han prescindit de les altres nacionalitats d'Espanya, com de veïns poc simpàtics, inclosos tots sota el nom de castellans, mirant-los com a indiferents o adversaris: error que els costa les llibertats locals.

L'altra pràctica o conducta que s'ofereix per a la renaixença i el bé de Catalunya és un procediment més complicat, més difícil si es vol; però potser més segur. És el procediment de la unió i la confraternitat que naturalment i per ell mateix s'imposa a les nacionalitats que no tenen prou força material per vèncer l'Estat o nació dels abusos de la qual volen emancipar-se. És el camí assenyalat per En Claris l'any 1640 o alguns anys després per En Melo, és el procediment que no deixa rancors ni motius d'hostilitat, sinó d'harmonia, entre la nacionalitat que vol emancipar-se i la majoria de les altres que formen la nació. Aquest és el camí que li convé seguir a Catalunya. No és poc l'avantatge d'estalviar fàcilment la lluita material, tan desmoralitzadora, tan fàcil d'allargar-se, tan cruel. No és poc l'avantatge de poder servir-se poderosament dels medis legals de l'Estat o nació centralista, no és poc el de reunir més simpaties, per aquests motius, quant molts naturals de la nacionalitat que es tracta d'emancipar, són, com no pocs catalans, gens entusiastes, indiferents o contraris a l'emancipació -i quan la força material és insuficient per resistir la de l'Estat central. Així Catalunya per defensar-se i emancipar-se de Joan II d'Aragó i de Felip IV, necessità l'auxili d'Estats estrangers. Amb més motius per defensar-se de Felip V, que tenia al darrera seu la França. Els anys 8 i 9 d'aquesta centúria, per lluitar amb èxit contra els francesos, Catalunya necessita tenir al seu costat les altres províncies entusiastes per la independència espanyola.³ Dividida en opinions polítiques generals a tota la nació i fins a tota Europa, en qüestions religioses unides a les polítiques i pels an-

tagonismes de les classes socials de la nacionalitat que es tracta d'emancipar, el camí de l'aïllament no és favorable, puix que alguns dels partits o opinions s'interessen més per la victòria de son ideal, que per l'emancipació de la seva nacionalitat, fins se posen en favor de la centralització política i administrativa, mentre sia favorable a l'èxit de sos propòsits. A Catalunya mateix, molts partits polítics militants: l'absolutista, el monàrquic constitucional, el democràtic unitari, una part del democràtic avançat, l'opinió religiosa unida als dos primers, les classes socials anomenades estats tercer i quart, anteposarien el domini de ses idees sobre tot Espanya, units amb sos correligionaris de tota la nació, a l'emancipació de la nacionalitat catalana; preferirien la centralització més estreta exercida per son partit, sa opinió o sa classe, a l'autonomia del Principat regida per un dels partits, opinions o classes adversaris. Quants catalans partidaris de la monarquia, de ben poques llibertats o cap, de l'exclusivisme catòlic, de la submissió del quart estat, preferirien la Catalunya autònoma regida per una constitució democràtica, i per un govern i unes Corts peculiars democràtics també, a la centralització regida i governada des de Madrid per les idees que professen? I al contrari, quants catalans partidaris de la democràcia de la llibertat de consciència, religió i culte, dels drets polítics de les classes jornaleres, preferirien el Principat independent (amplament descentralitzat, confederat o separat), regint-se per les lleis absolutistes i de la burgesia acabalada, a la Catalunya unificada i regida des de Madrid per una constitució democràtica?

Les nacionalitats així dividides corren un gran perill per sa emancipació i sa autonomia, si segueixen el camí de l'aïllament, sobretot si, com a Catalunya, els falten forces materials per lluitar victoriosament i imposar-se. Trobant-se son estat moral amb tantes relacions amb el de les altres nacionalitats de la nació, el procediment de la confraternitat, encara que no porti a la separació, és més favorable, més pràctic, més clínic, que diem en Medicina, i també més pacífic, més legal, més ben vist i més ben volgut per les altres regions, més favorable a la pau i bona harmonia en el temps a venir. I en la mesura que aquest pot ser previst, no ha de ser compromès pel present. Mils interessos morals i materials lliguen avui en dia Catalunya amb Espanya, mils abusos irritants dels que sofreixen el Principat, les províncies, els municipis i els particulars de Catalunya, depenen avui més de la ineptitud, la immoralitat o altres vicis d'autoritats o empleats catalans, que de la centralització i la unitat, per més que d'elles hagin sortit; tot això fa pensar a molts catalans, que l'autonomia no fóra bastant per millorar la situació de Catalunya. Serà equivocat aquest pensament; mes el tenen molts i s'hi ha de comptar. El camí de l'aïllament, que prescindeixi de les altres nacionalitats per ocupar-se solament en l'emancipació de la catalana, tindrà indiferents i fins hostils estos catalans; al pas que els atraurà a la causa autonòmica el camí de la confraternitat de totes les províncies per emancipar-se dels abusos de la centralització i la unitat.

L'any 1909, quan l'ardorós patriotisme d'En Campmany volgué animar els espanyols a la lluita, en el *Centinela contra franceses*, va dirigir-se per igual a totes les províncies,

a totes excità contra l'enemic, la França napoleònica; no separà la causa de les unes de la causa de les altres, encara que unes guerrejaven amb resolució i altres amb tebiesa. Coneixia bé, que si la majoria quedava indiferent, la minoria, encara que la formessin les orientals i les septentrionals, les de l'Ebre, presentaria menys força material i menys força moral, seria més fàcilment vençuda.

Un centre fàcilment pot sufocar el moviment d'una regió, si aquesta té una força material relativament petita i les altres regions segueixen quietes. Mes si el moviment és general, si totes les regions o les més reclamen, s'aixequen sota els mateixos o sota parescuts lemes, el centre ha de cedir.

Catalunya per ella sola, suposant units els catalans tant com els hongaresos, els nord-americans, els portuguesos, els belgues, els habitants de Basilea Campinya, els irlandesos i els castellans dels segles X i XI⁴ a en favor de l'emancipació, no pot actualment obtenir-la per ella sola amb facilitat; no té prou força. Encara que la tingués, una lluita amb l'Espanya seria perillosa i comprometria el temps a venir. Un Congrés legislatiu i un poder executiu especials no els obtindria fàcilment ella sola: és menester reclamar-ho per totes les nacionalitats d'Espanya, com diguérem de les Diputacions generals en parlar de la factible de Catalunya. Més dificultat per obtenir un dualisme en què tractés d'igual a igual amb l'Espanya com l'Hongria l'Àustria,⁵ més dificultat per a la separació.

Declarem-nos, doncs, pel procediment, camí o conductor de la unió o confraternitat amb les altres províncies naturals o nacionalitats d'Espanya. El camí de l'aïllament, massa el seguí Catalunya contra Joan II, deixant sols els Comuners de Castella i els aragonesos d'En Lanuza, i l'any 1706 no proclamant la restauració de les llibertats castellanès. Fem com l'Esteve Marcel, cabdill de la municipalitat de París a mitjan segle XIV, quan envià les gorres blaves i vermelles, signes de l'emancipació d'aquell gran municipi, a les altres ciutats de França, convidant-les a l'autonomia. Fem com els comuners de Castella quan convidaven Catalunya a ajuntar-se a ses reclamacions i com els aragonesos del temps del segon Felip quan procuraven interessar els catalans en sa defensa.

Josep Narcís Roca i Farreras

Revista Catalana, núm. 1, 31 d'octubre de 1878

¹ No foren els catalans, sinó les vexacions dels Felips i en particular del Duc d'Olivares, qui tingué la culpa de la separació de Portugal. L'alçament dels portuguesos estava preparat temps abans del de Catalunya l'any 1640. Quan Portugal s'aixecà pel desembre de dit any, Catalunya estava encara a la defensiva. No haguera faltat sinó que s'hagués deixat matar per la monarquia absoluta i la centralització, per no torbar el domini d'una i altra sobre Portugal. Quan Catalunya hagué tornat a unir-se a Espanya al cap d'alguns anys, començada la segona meitat del segle XVII, començaren les batalles en què els portuguesos derrotaven els espanyols fins a obligar-los a reconèixer la independència de Portugal. No hi ha més que consultar qualsevol història un poc extensa d'ambdós pobles.

² *¿Qué seria ya de los Españoles, sino hubiera habido Aragoneses, Valencianos, Murcianos, Andaluces, Asturianos, Gallegos, Extremeños, Catalanes, Castellanos, etc.? Cada uno de estos nombres inflama y envanece, y de estas pequeñas naciones se compone la masa de la gran Nación.* CAPMANY. *Centinela contra Franceses* 1808.

Admetem la nacionalitat com a formada naturalment per la història, la geografia, l'idioma, i la nació com un fet, com formada a voltes artificialment per la conquesta, l'herència dinàstica o l'annexió. Així Espanya, Suïssa, l'imperi Austro-hongarès, la Gran Bretanya i altres són nacions formades per diferents nacionalitats. ¿Hi ha nacions diverses que són una sola nacionalitat? Estaven en aquest cas la Itàlia i l'Alemanya abans de sa unificació? Hi estan les repúbliques hispano-americanes?

³ Certament el govern central d'En Godoy, havia entregat a Napoleó Catalunya i tota Espanya desarmades i lligades de peus i mans, certament els representants del poder central que governava en nom de Ferran VII deixaren caure Tarragona, Lleida i Tortosa en mans dels francesos, després que l'autoritat superior central de Catalunya, el capità general Ezpeleta, deixà que s'apoderessin de les forteses de Barcelona i Figueres; alhora que les forces enviades pel govern central a Catalunya eren insuficients per donar-li bon auxili i bastants autoritats enviades pel mateix govern, eren més perjudicials que útils a la victòria dels catalans. Mes sempre la força moral d'estar unida amb tota Espanya, com avantguarda oriental i els auxilis materials d'algunes tropes i armaments, donaven a Catalunya una situació més segura. Així ho comprenia Napoleó I quan decretà el 8 de febrer de 1810 aïllar Catalunya d'Espanya, unir-la personalment a l'imperi francès i deixar-la separada fins d'Aragó, Navarra i Biscaia també separades d'Espanya pel mateix decret (Títols I i V). Certament aquest decret deixava Catalunya sotmesa a Napoleó com a rei absolut i a son general com a procònsol o bajà, per a tota classe de lleis, nomenaments i reglaments, administració de justícia, govern, hisenda, per a tot, en fi. El decret declarava Catalunya en estat de setge. Cap corporació representativa li concedia, ni en el Cos legislatiu de França. Era en veritat el govern de Catalunya establert per Napoleó I, la conquesta de Catalunya i el tractament de conquistada. La proclama de son general Augereau, del 18 de març, escrita en català afrancesat, prou parlava de les traves que oposaven a Catalunya l'apatia i debilitat d'un govern distant, prou celebrava els prodigis que la indústria dels catalans havia fet sens canals, camins ni ports, prou els ponderava a quin grau de glòria podrien pervenir sota la direcció d'un govern, il·lustrat, paternal i vigilant. Prou els deia: «Sí, vencedors d'Atenes i Neopàtria, es restablirà el vostre antic comerç d'Orient. La Pàtria catalana renaixerà de les seves cendres. La vostra població, disminuïda després de la conquesta de l'Amèrica, serà més nombrosa que no ho era en temps del vostre esplendor. Napoleó el Gran us donarà un nou ser. Les seves paternals mirades us han fixat, vostra sort l'ha interessat i sou sota sa poderosa protecció. Els francesos sempre us han abraçat i emparat en vostres conflictes.» Prou els recordava la intervenció de Carlemany a Catalunya i quan Pany 1641 aquesta acudí a la França contra l'absolutisme i la centralització d'Olivares. Prou els deia: «La vostra indústria, activitat i costum són tan conformes, que amb fonament us anomenen, alguns polítics els francesos d'Espanya. Napoleó el Gran us allarga sos braços tutelars.» Catalunya menyspreà com un engany tot això. Si la mateixa proclama parlava en ximple i en conservador, com diríem ara, tronava contra la revolució, desaprobava la resistència que va oposar Catalunya a Felip i com la política de tertúlia o de cafè, ho atribuïa tot als anglesos... Si l'estat de setge, si els afusellaments, si l'absolutisme de l'Emperador i sos generals sobre Catalunya consignats en el decret imperial de 18 de febrer, eren per obrir les ulls als cecs... Fou com la proclama dels Peres i els Jaumes expedida pel Capità general de Catalunya Pezuela o Cheste a últims de setembre de 1868. Catalunya no hi respongué. *Timuit Danaos dona ferentes.*

⁴ Recordin els castellans i tot el món centralista de Madrid, que al segle X Castella va trencar la unitat nacional nascuda a Covadonga i va separar-se del regne de Lleó i Astúries erigint-se en Estat independent. Castella en el segle X fou separatista i no d'un Estat estranger, com Catalunya ho sigui en el segle IX respecte de França, sinó d'un Estat nacional, el primer i principal d'Espanya segons els mateixos castellans. Anunciem un article sobre la separació de Castella del regne lleonès.

⁵ L'Hongria té sotmeses algunes regions que es consideren amb tant dret a la completa autonomia com ella, com en té igualment l'Àustria. Si podríem admetre per a Catalunya una situació com la d'Hongria pròpiament dita, no podríem admetre ni que Catalunya tingués sotmeses altres nacionalitats, ni que les de l'Ebre, per exemple, formessin un cos polític i administratiu dintre del qual Catalunya estigués sotmesa. En hora bona aquest cos, unit amb la resta d'Espanya i tot; més que Catalunya hi sigués autònoma; no centralitzada ni tampoc centralitzadora.